

Наличие же права на обследование складских и других помещений, которые используются предприятием для хранения товаров и сырья, на наш взгляд, выходит за рамки компетенции Инспекции по ценам как государственного органа специализированного управления и не согласовывается с его функциональным назначением.

Во-первых, отсутствует законодательное определение самого термина «обследование». Что это – опись имущества, находящегося на складе, обыск, проведение осмотра? Согласно действующему законодательству опись имущества производится лишь в случаях наложения на него ареста, что возможно только в судебном порядке, либо по постановлению следственных органов в ходе производства расследования по конкретному, уже возбужденному делу. Проведение обыска и осмотра строго регламентировано нормами процессуального законодательства Украины. В частности, обыск в соответствии с требованиями ст.177 УПК Украины проводится следователем в тех случаях, когда он имеет достаточные данные считать, что орудия преступления, вещи и ценности, добытые преступным путем, а также иные предметы и документы, которые имеют значение для установления истины по делу, скрыты в конкретном помещении.

Во-вторых, какую информацию, свидетельствующую о нарушении законодательства о ценообразовании, могут получить работники Инспекции по ценам из самой инвентаризации товарно-материальных ценностей, находящихся на складе? Думается, ввиду того, что на Инспекцию по ценам не возложена функция расследования преступлений, нет никакой нужды наделять ее полномочиями, характерными для следственных органов.

Еще одним моментом, целесообразность которого вызывает серьезные сомнения, является наделение Инспекции по ценам юрисдикционными полномочиями. Согласно ст.124 Конституции Украины правосудие в Украине осуществляется исключительно судом. Делегирование функций судов, а также присвоение этих функций другими органами не допускается. Юрисдикция судов распространяется на все правоотношения, возникающие в государстве. В системе судебных органов Украины, помимо судов общей юрисдикции, имеются специализированные хозяйственные суды, разрешающие все споры, возникающие в ходе осуществления субъектами хозяйствования хозяйственной деятельности. Очевидно, что именно к подведомственности этих судов могли бы быть отнесены и дела о нарушении порядка ценообразования, поскольку установление цен – одно из неперемных направлений хозяйственной деятельности любого производителя. А усилия Инспекции по ценам лучше было бы направить на сам факт выявления этих правонарушений.

Следует остановиться и на праве Инспекции по ценам лишать субъектов предпринимательской деятельности, допустивших нарушения в сфере ценообразования, возможности применять договорные цены в случае их чрезмерного завышения или снижения объемов производства в натуральных показателях. Из смысла данного положения следует, что его действие распространяется на всех производителей, независимо от формы собственности.

Согласно Закону Украины «О предприятиях в Украине» предприятия самостоятельно определяют объемы производства, исходя из рыночной конъюнктуры, наличия заказов, в том числе и государственных, и своих производственных мощностей. Сам факт снижения объемов производства еще не свидетельствует о нарушении ценовой политики. Но даже если снижение объемов производства товара имеет место на предприятии государственной формы собственности, занимающем монопольное положение на рынке, и преследует цель создать искусственный дефицит на рынке, то применение санкций к такому предприятию, скорее, находится в компетенции Антимонопольного Комитета Украины, нежели Инспекции по ценам.

Использование же такого правомочия в отношении предприятий негосударственной формы собственности вообще противоречит действующему законодательству о предпринимательстве, нарушая главные его принципы. Предприниматель устанавливает цены на свою продукцию с учетом спроса на рынке, и в силу зависимости последнего от уровня цены и влияния конкуренции чрезмерно завышать цены, рискуя потерей своего потребителя, вряд ли кто станет.

Таким образом, принудительная замена договорной цены на регулируемую или фиксированную с точки зрения законодательства возможна только на предприятиях государственной формы собственности. Но возникает вопрос, а нужно ли это делать? В Украине существует перечень групп товаров, цены на которые либо устанавливаются государством, либо регулируются им одним из указанных в Законе «О ценах и ценообразовании» способов. Предприятия, реализующие товары (услуги) по этим ценам, в идеале, должны получать минимальный уровень прибыли, если же они ее не получают, покрытие расходов этих предприятий и их экономическое развитие осуществляется за счет государственных дотаций, то есть из средств Государственного бюджета. Если же продукция того или иного предприятия – нарушителя ценовой дисциплины не отнесена к разряду социально-значимых товаров, то зачем же искусственно ее к этому разряду относить и обременять государство еще одной заботой, а Государственный бюджет – еще одной расходной статьей. При таком подходе меньше всех пострадает непосредственный нарушитель. Результаты исследования позволяют утверждать, что несколько удачнее был бы иной подход.

Так, ценовая политика – это часть внутренней государственной политики, направленной на поддержание отечественного производителя, защиту интересов потребителя и оздоровление экономики в целом. Предприятие, нарушающее порядок ценообразования, - составляющую часть ценовой политики – тем самым действует вопреки интересам государства. А согласно действующему Гражданскому Кодексу Украины все, полученное по сделке, противной интересам государства, изымается в доход государства. Таким образом, негативные последствия нарушения правовой нормы, прежде всего, ощутит на себе нарушитель. Помимо выполнения карательной, сигнальной и профилактической функций, описанная санкция имеет еще одно безусловное преимущество – она может быть применена ко всем субъектам хозяйствования, независимо от формы собственности.

Действующая система государственного контроля за соблюдением законодательства о ценах и ценообразовании в том виде, в котором она функционирует сейчас, очевидно, не способна эффективно управлять процессом ценообразования. Одной из главных причин этого можно назвать отсутствие четкого законодательного регулирования деятельности органов контроля, наделение их функциями, которые не связаны ни с управлением, ни с контролем. Думается, систему управления ценообразованием необходимо реформировать как структурно, так и функционально.

О. Лісова,

*аспірант Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ЗАКОНОДАВЧА БАЗА ВІЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗОН В УКРАЇНІ

13 жовтня 1992 року Верховною Радою України був прийнятий Закон «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон». Цим нормативно-правовим актом було покладено початок нового етапу розвитку економіки регіонів України та держави в цілому за допомогою такого нового складного явища, як спеціальні (вільні) економічні зони (ВЕЗ).

Зазначено, що спеціальна (вільна) економічна зона являє собою частину території України, на якій встановлюються і діють спеціальний правовий режим економічної діяльності та порядок застосування і дії законодавства України.¹

Законодавець визначає їх як один з інструментів досягнення відкритості економіки нашої держави зовнішньому світові і стимулювання міжнародного економічного співробітництва на основі залучення іноземних інвестицій. Вони спроможні забезпечити активізацію підприємницької діяльності, залучення нових технологій, розвиток ринкових методів господарювання, а в остаточному підсумку – збільшення виробництва і постачання високоякісних товарів та послуг як на внутрішній, так і на зовнішній ринки.²

Правові і економічні основи створення ВЕЗ, їх статус, загальні правила регулювання відносин суб'єктів економічної діяльності цих зон з місцевими Радами народних депутатів, органами державної виконавчої влади та іншими органами передбачаються Законом України "Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон".

Постанова Кабінету Міністрів України "Про Концепцію створення спеціальних (вільних) економічних зон в Україні" від 14 березня 1994 р. та Постанова Кабінету Міністрів України "Про заходи щодо створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон і територій із спеціальним режимом інвестиційної діяльності" від 24 вересня 1999 р. розкривають цілі, загальні принципи та передумови створення ВЕЗ. Крім того, вони передбачають класифікацію економічних зон з зазначенням умов, які необхідно брати до уваги при створенні певного типу зони, визначають стратегію та програму розвитку вільних економічних зон в Україні.

В той же час існують нормативно-правові акти, які стосуються тільки конкретної економічної зони.

Перш за все це закони. Для кожної ВЕЗ Верховною Радою України приймається закон, який передбачає порядок створення, функціонування та ліквідації окремої зони, її статус, територію, строк, на який створюється, особливості провадження підприємницької діяльності на території зони. Він дає визначення суб'єктів цієї зони, називає органи, які здійснюють управління зоною і передбачає їх повноваження, а також встановлює особливості оподаткування і валютного регулювання на території економічної зони та інші фінансові пільги (Наприклад, Закон України "Про спеціальну економічну зону "Закарпаття" від 22 березня 2001 р.).

Але на практиці окремі ВЕЗ спочатку створювалися відповідно до Указів Президента України згідно з перехідними положеннями Конституції України. Дія такого указу припинялася у зв'язку з набранням чинності відповідного закону про окрему вільну економічну зону. Так, наприклад, у зв'язку з набранням чинності Закону України "Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку та спеціальній економічній зоні "Порт Крим" в Автономній Республіці Крим" від 21 грудня 2000 року припинилась дія Указу Президента України від 27 червня 1999 року з такою ж назвою відповідно до пункту 4 розділу 15 "Перехідні положення" Конституції України.

Багато нормативних документів, що стосуються функціонування кожної економічної зони, затверджуються постановами Кабінету Міністрів України. Серед них можна виділити наступні:

- Положення про конкретну спеціальну економічну зону. (Постанова Кабінету Міністрів України "Про спеціальну (вільну) економічну зону "Порто-франко" на території Одеського морського торговельного порту " від 27 серпня 2000 р.).
- Положення про реєстрацію суб'єктів зони та порядок підготовки інвестиційних проектів (Положення про реєстрацію суб'єктів Північнокримської експериментальної економічної зони "Сиваш" та порядок підготовки інвестиційних проектів, що реалізуються на території зони "Сиваш", затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12 вересня 1996 р.)
- Порядок розгляду і затвердження інвестиційних проектів. (Постанова Кабінету Міністрів України "Про порядок розгляду і затвердження інвестиційних проектів, що реалізуються на території спеціальної економічної зони туристсько-рекреаційного типу "Курорт-поліс Трускавець" від 4 жовтня 2000 р.).

• Положення або Статут органу господарського розвитку зони. (Постанова Кабінету Міністрів України "Питання Державної компанії "Адміністрація Північно кримської експериментальної економічної зони "Сиваш" від 12 вересня 1996 р.)

Кабінет Міністрів України своїми розпорядженнями затверджує інвестиційні проекти, які реалізуються у ВЕЗ. Так, наприклад, Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 червня 1999 р. було затверджено 6 інвестиційних проектів, які реалізуються у ПЕЕЗ "Сиваш".

Крім вищезазначених актів, на території кожної економічної зони діють і інші нормативні акти:

- Накази Державної податкової адміністрації України, якими затверджується порядок визначення прибутку, отриманого від реалізації інвестиційних проектів суб'єктами окремої зони. (Наказ Державної податкової адміністрації України "Про затвердження Порядку визначення прибутку, отриманого від реалізації інвестиційних проектів суб'єктами економічної зони "Славутич" від 22 липня 1999 р.).

- Накази Державної Митної Служби України. (Наказ Державної Митної Служби України "Про затвердження Порядку митного оформлення товарів та інших предметів, що переміщуються через межі території спеціальної економічної зони "Закарпаття" від 26 червня 2001 р.).

- Листи Національного банку України. (Лист Національного банку України "Про суб'єктів експериментальної економічної зони "Сиваш" від 9 вересня 1996р.).

- та інші акти.

Отже, законодавство, за допомогою якого регулюються відносини, пов'язані зі створенням та функціонуванням ВЕЗ, умовно можна поділити на загальне та спеціальне. До загальних відносяться такі нормативно-правові акти:

- Закон України "Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон" від 13 жовтня 1992 року;

- Постанова Кабінету Міністрів України "Про Концепцію створення спеціальних (вільних) економічних зон в Україні" від 14 березня 1994 р.;

- Постанова Кабінету Міністрів України "Про заходи щодо створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон і територій із спеціальним режимом інвестиційної діяльності" від 24 вересня 1999 р.

До кола спеціальних можна віднести велику кількість нормативних актів, що приймаються по кожній економічній зоні: Закони України, Укази Президента України, Постанови та Розпорядження КМУ, Накази Державної податкової адміністрації України та Державної Митної Служби України, Листи Національного банку України та інші.

¹"Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон". Закон України від 13 жовтня 1992 року

²"Про Концепцію створення спеціальних (вільних) економічних зон в Україні". Постанова Кабінету Міністрів України від 14 березня 1994 р.